מד: הזהב פרק רביעי בבא מציעא

נעשה בא"ל עד שאמצא מפתה. ורב דבעי מר' מיא לע"ג דמתני' היא בפרק לחיהו גשן (לקמן דף עה.) משום דשמא הלכה כהלל דפליגי התם לי הלכתא כהלל:

אחד משמונה באיסר. וא"ת דהכא משמע דאיסר הוי טבעא טפי מפרוטה מדמלריך פרוטה להיות מ' באיסר ובפ"ק דקדושין (דף יב.) קאמר הא דאיקור איסרי הא דזול הא דמגיא פרוטה אחד מו' באיסר דזול איסרי וקס ל"ג בזוזא ועוד היכי פריך בסמוך משער מגא במידי דאוקיר וזול הא משער הכא מגא באיסר דאוקיר וזול כדאמר בקדושין וגם מדמשעערת ליה בדינר של כסף אלמא לא קיץ ליה איסר וי"ל דהכי פירושו פרוטה אחד משמונה באיסר ובאיזה איסר שיש בדינר כסף כ"ד איסר ושיש כ"ה דינר בדינר של זהב והשתא כולהו משער בדינר של זהב לכך פריך מיניה אבל באיסר ודינר כסף לא משער מידי והוה מלי למימר בכולהו כ"מ בקדושי אשה אלא דמזכיר נפקותא בכל חד דה"ג הוי מלי למימר בכולהו כ"מ למקח וממכר:

לקדושי אשה. הוה מלי למימר דכ"מ לחמש פרוטות דמתניתין (לקמן דף נה.) אלא חדא מיניהו נקט:

למקח וממכר. פרש"י שאם מכר לו דינר ביותר מכ"ד איסרין נתאנה לוקח ואם יש שנות יחזיר וקשה דהא זימנין דזול איסרי כדאמרי' בקדושין (שם) לכן נראה לפרש שאם מכר לו חפץ בכ"ד איסרין כשהיו כ"ד בדינר ואח"כ זול והיה ל"ג בדינר אינו יכול לפטור עצמו כ"ד איסרין ולומר הדינר הוא דאייקר ואיסרין עמדו במקומן אלא יתן לו דינר כסף או ל"ג איסרין:

אחד מב"ה בדינר זהב. קשה לר"ת איך היה בימיהם שהיה זהב יקר כל כך שדינר זהב היה שוה כ"ה דינר של כסף ועתה בזמן הזה זקוק זהב שוה לכל היותר י"ב זקוקין כסף ואור"ת דדינר זהב היה שוקל כ' דינרי כסף לפי שהזהב כבד מכסף וגם דינר זהב היה עב משל כסף דאמר בגלו טריפות (חולין דף נה:) נשתייר הימנו כעובי דינר זהב וכן פרק עושין פסין (עירובין דף יט.) ופרק נתרא דמגילה (דף כז.) מה מזכה שאין בעוביו אלא דינר זהב משמע דדינר זהב לא היה עוביו שוה לשל כסף והיה בעוביו ובמשקלו שוה כ"ה דינר של כסף ואין להאריך כאן יותר בזה[ה]:

ובטבעא אפירי לא מחללינן. אע"ג דבהגוזל קמא (ב"ק דף נז:) גבי מעות של בגל והם בבגל פריך אי מלכות מקפדת היכי ממטי להו דזבין בהו בהמה אלמא מחללינן בטבעא אפירי התם שאי שהפירות הם כבדים להוליך ולקנות מעות ירושלים מלויות מקפידות ולא אפשר אלא לקנות בהמה: לגבי דחריף הוי טבעא דהבא דלא חריף הוי פירא וקני ליה פירא לטבעא אמר רב אשי כילדותיה מסתברא מדקתני הנחשת קונה את הכסף אי אמרת בשלמא כספא לגבי דהבא פירא הוי היינו דקא תני הנחשת קונה את הכסף דאע"פ דלגבי דהבא פירא הויא לגבי נחשת טבעא הוי אלא אי אמרת כספא לגבי דהבא טבעא הוי השתא לגבי דהבא דהשיב מיניה אמרת טבעא הוי לגבי נחשת דאיהו חשיב ואיהו חריף מבעיא איצטריך סלקא דעתך אמינא הני פריטי באתרא[ו] דסגיי אינהו חריפי טפי מכספא אימא טבעא הוי קמ"ל כיון דאיכא דוכתא דלא סגי ביה פירא הוי ואף ר' חייא סבר דהבא טבעא הוי דרב [א]אוזיף דינרי מברתיה דר' חייא לסוף אייקור דינרי אתא לקמיה דרבי חייא א"ל זיל שלים לה טבין וחקילין אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי שפיר אלא אי אמרת פירא הוי הוה ליה סאה בסאה ואסור רב דינרי הוו ליה וכיון דהוו ליה דינרי נעשה כאומר לה [ז]הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח אמר רבא האי תנא סבר דהבא טבעא הוי [ז]דתניא [ח]פרוטה שאמרו אחד משמונה באיסר האיטלקי למאי נפקא מינה לקדושי אשה איסר אחד מעשרים וארבעה בדינר של כסף למאי נפקא מינה למקח וממכר דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב למאי נפקא מינה לפדיון הבן אי אמרת בשלמא טבעא הוי משער תנא במידי דקיץ אלא אי אמרת פירא הוי משער תנא במידי דאוקיר וזיל זימנין דמהדר ליה כהנא וזימנין דמוסיף ליה איהו לכהנא אלא שמע מינה טבעא הוי ש"מ תנן התם [ט]בית שמאי אומרים לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב ובית הלל [י]מתירין ר' יוחנן וריש לקיש חד אמר מחלוקת בסלעים על דינרין דב"ש סברי כספא טבעא ודהבא פירא וטבעא אפירא [יא]לא מחללינן וב"ה סברי כספא פירא ודהבא טבעא ופירא אטבעא מחללינן אבל פירות על דינרין דברי הכל מחללינן מ"ט מידי דהוה אכסף לב"ה כסף לב"ה אע"ג דכספא לגבי דהבא פירא הוי לגבי פירא טבעא הוי זהב נמי לב"ש אע"ג דדהבא לגבי כספא פירא הוי לגבי פירא טבעא הוי וחד אמר אף בפירות על דינרין מחלוקת ולמ"ד אף בפירות על דינרין מחלוקת אדמיפלגי בסלעין על דינרין לפלוג בפירות על דינרין אי איפלוג בפירות על דינרין הוה אמינא ה"מ בפירות על דינרין אבל בסלעין על דינרין מודו להן בית הלל לבית שמאי דדהבא לגבי כספא פירא הוי ולא מחללינן קמ"ל תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר אין מחללין דאמר רבי יוחנן אסור דחריף. יולא בהולאה ועובר לקומר: **כילדותיה מסתברא.** דולמי כן קינלה מרבו ר"מ שסתם משנה שלו מדאתנייה בהדה הנחשת קונה את הכסף: **אי אמרת בשלמא.** הכסף קונה את הזהב אתנייה: **היינו דאצטריך למתנייה הכסף אינו קונה אם הנחשת.** דאע"ג דלגבי דהבא הוי פירא לגבי נחשת דלא חשיב הוי טבעא: **אלא אי אמרת כו'.** והזהב קונה את הכסף אתנייה למה לי לאתנויי תו הנחשת קונה את הכסף: **אוזיף דינרי.** לוה זהובים: **אמא לקמיה דר' חייא.** חושש היה משום רבית: **אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי.** ואין הייוקר והזול תלוי בהן אלא הזול תלוי במעות דמעות הכסף הם שהולו להנתן הרבה בדינר וחה מטבע הלוה ומטבע יקבל: **הוה ליה סאה בסאה.** שהייוקר והזול תלוי בפירות: **ואסור.** דתנן לקמן (דף עה.) לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטין ואני נותן לך בגורן שמא יוקרו ויבא לידי רבית: **דינרי הוו ליה.** כשלוה את אלו וגבי סאה בסאה תנן[ה] אבל אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח שאלו שבידו נקנין למלוה וברשותו הוקרו ברבית סאה בסאה דרבנן וכבי האי גונא לא גזור: **לקדושי אשה.** שאמרו חכמים בפרוטה הודיעך כמה היא פרוטה: **למקח וממכר.** מכר לו דינר ביותר מעשרים וארבע איסרין כל מה שהעלה יתר על כן נתאנה לוקח ואם יש שונה שנות יחזיר ואינה: **לפדיון הבן.** שהוא ממשה שקלים ושקל דאורייתא הוא סלע והסלע ד' דינרי כסף שהם כ' דינר ואם נתן לו אבי הבן דינר זהב מחזיר לו הכהן ממשה דינרי כסף: **אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי.** ואין הייוקר והזול תלוי בו: **משער בגא במידי דקיץ.** שיער בגא פדיון הבן במטבע הקלוב שאפי' בזמן שאינו נמכר יותר מעשרים דינרי כסף יחזיר לו הכהן [ו]ה' דינרים שהזהב תמיד דמיו קלובין כ"ה דינרים שהוא המטבע והכסף הוי פירא לגביה והמעות הן שהוקרו ואם נמכר בשלשים לא יחזיר לו הכהן אלא [ז]ממשיות שבדמיו שדמיו לעולם קלובין וארבעה חומשי דמיו הן פדיון הכן: **תנן התם.** במסכת מעשר שני: **לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב.** מי שיש לו סלעין כסף מעשר שני לא יחליפם בדינר זהב להקל המטבע מעלין: **טבעא אפירא לא מחללינן.** דתמנא אמר וצרת הכסף[ח]: **אבל פירות.** לחשונים של מעשר שני: **דברי הכל מחללין.** על דינרי זהב. לאפי' לב"ש דאמרי פירא הוא לגבי כספא מודו דלגבי פירא טבעא הוא: **מידי דהוה אכסף לב"ה.** זהב לב"ש אע"ג למדין מכסף לב"ה כדמפרש ואזיל: **לגבי פירא טבעא הוי.** כדקתני סלעין. אלמא תחילת הפירות נתחללו על הכסף ומודו ב"ה דקדשו במעשר: **אף בפירות על דינרין מחלוקת.** שמאי והלל לב"ש פירא הוא ואין מחללין: **לאלגו בפירות על דינרין.** ולימרו ב"ש אין מחללין ואנא ידענא דכל שכן סלעין על דינרין וכו' דכיון דדהבא לגבי פירא פירא הוא כ"ש לגבי כספא: **הוא אמינא.** דלא איפלוג ב"ה עלייהו אלא בפירות אבל בסלעין אימא מודי להו דאין מחללין על דינרים: **אסתיים דרבי יוחנן [הוא] דאמר.** לב"ש אין מחללין אפילו פירות על דינרין דשמעינן לרבי יוחנן דאיכא למ"ד דהבא פירא הוי ואפילו לגבי נפשיה: אסור

עין משפט נר מצוה

ח [א] [רב אלפס פ"ה דב"מ דף קח:]:
ח ב מיי' פ"ג מהל' טוען ונטען הל' ח ופ"ח מהל' שקלים הל' ב ג טוש"ע מ"מ סי' תכ סעי' מב [וסי' פח סעיף ח] [וכיו"ד] סי' שה סעי' ח:
ט ג מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' יג:
י ד מיי' שם פ"ד הל' ו:

רבינו חננאל

ובילדותיה היה שונה הכסף קונה את הזהב. אמר רב אשי כילדותיה מיסתברא דדייק ממתני' דקתני הנחשת קונה את הכסף ונדחה ואסיק' איצטריך סד"א הני פריטי דנחשת באתריה דסגיין אינהו חריפי טפי מכספא ואימא טיבעא הוי קמ"ל כיון דאיכא דוכתא דלא סגיין בהו פירא הוו ואע"ג דחריפי טפי מכספא. ואף רב חייא סבר דהבא טיבעא הוי דרב אוזיף דינרי מברתיה דר' חייא וכו'. אמר רבא האי תנא סבר דהבא טיבעא הוי דתניא פרוטה שאמרו אחד משמונה באיסר האיטלקי למאי נפקא מינה לקידושי אשה ליידע כי אין אשה מתקדשת בפחות משמונה באיסר האיטלקי אבל הפרוטות עולות ויורדות והעיקר חשבון זה האיסר. איסר אחד מכ"ד בדינר של כסף למאי נפקא מינה למקח וממכר פי' מי שמכר חפץ לחבירו בכך וכך איסרין חייב לתת לו איסרין [ז]. שהן כל כ"ד דינרין דינ' דינ' של כסף שהן רבועי של סלע. דינר של כסף אחד מכ"ה בדינר של זהב למאי נפקא מינה לה' סלעין דפדיון הבן. ד' דינר כסף הוא רבוע סלע כ"ה דינר כסף הוה דינר של זהב נמצאו בדינר י' סלעים ורבוע סלע נמצא פדיון הבן שהוא ה' סלעים ד' חומשין מדינר של זהב וסבר האי תנא עיקר דמטבע דינר של זהב והכסף כמו פירות חשוב ואין משערין אלא בדינר של זהב הילכך כשהן כ"ה דינר של כסף בדינר של זהב נותן לכהן בפדיון הבן כ' דינרין שהן ד' חומשי דינר של זהב ואם הן ל' נותן לכהן כ"ד דינר שהן ד' חומשי דינר של זהב ואם הן ס"ו דינר של זהב נותן כסף בדינר של זהב נותן לכהן י"ב דינר שהן ד' חומשי דינר של זהב. אלא אם תאמר הכסף מטבע והזהב פירא משער תנא במידי דאוקיר וזיל שאם נמכר דינר זהב בכ"ה דינר כסף נותן לכהן כ' דינר

ז) גרסה ע"ל שכן אמר מכ"ד מדינר של כסף שכן רגיל של סלע.

מסורת הש"ס

ה) [כיין פרש"י לקמן מו: ד"ה דלא פני.] ב) [לקמן מו. עה.]. ג) עדיות פ"ד מ"ז קדושין יב. [תוס' דב"ב פ"הו.] ד) מ"ש פ"ב מ"ז. ה) [לקמן עה.]. ו) תמיה' שבמעי לייטי ל' דינרין. רש"ל. ז) דהיינו שאה דינרין. רש"ל. ח) [דברים יז]. ט) [וע"ע תוס' מתוכות לט. ד"ה נתן וכו' ותוס' שבועות מד: ד"ה התקנלא וכו' ותוס' בכורות ג. ד"ה דמזדמנת ותוס' זבחים קטו: ד"ה נהה].

מוסף רש"י

דסגיי. לשון הלון הוא (לקמן מו.).

רבינו חננאל (המשך)

בפדיון שהן ד' חומשי דינר זהב ואם הם ל' נותן כ' שהן שני שלישי דינר זהב ואם הוקרו ועמדו ט"ו דינרי כסף בדינר של זהב חייב לתת לכהן דינר זהב ושליש דינר זהב למלאות לו כ' דינרי כסף אלא ודאי האי תנא סבר דהבא טיבעא הוי נתברר כי זה התנא סבר דהבא טיבעא הוי. וד' חייא ור' אשי דהויא בתרא סברי דהבא טיבעא הוי ובשינוי דחינן לטעמיה ואית מאן דאמר אשינוי לא סמכינן. ג' שמרעות נאמרה שמרעה זו שתיהן הראשונה והשנייה עלו בקטייא והשלישית היא בכחוור יעיקרם בענין מעשר שני ונתתה בכסף. ונתחה הכסף בכל אשר תאוה נפשך הגן החם במעשר שני פ"ב ב"ש אומר לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב וב"ה מתירין אמר רבי עקיבא אני עשיתי לרבן גמליאל ולר' יהושע את כספם דינרי זהב. פי' אדם שמכר מעשר שני שלו בסלעים שהם של כסף וביקש עיר למכור הסלעים בדינרי זהב בית שמאי סברי דהבא פירי הוי ואין לאדם לקנות בדמי מעשר שני פירות אלא בירושלים בלבד ולפיכך חוץ לירושלים לא יעשה. וב"ה סברי דהבא טיבעא הוי וכספא פירא ומותר למכור פירות מעשר שני במטבע ברחוק חוץ מירושלים. וחלקו ר' יוחנן וריש לקיש חד אמר בסלעין על דינרין מחלוקת אבל לב"ש מחללין בדינרי זהב אפי' פירות בדינרי זהב ואפי' לב"ש מחללין בדינרי זהב לגבי פירות וראי טיבעא הוי וחד אמר בפירות על דינרין מחלוקת וכל שכן בסלעין על דינרין. ואמרי תפתיים דר' יוחנן הוא דאמר אפי' בפירות

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com